

7. Про затвердження Порядку проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції : постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.12.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-589-4-2>

КОНСТИТУЦІЙНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ РОЗВІДКИ В УКРАЇНІ

Албул Сергій Володимирович

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри оперативно-розшукової
та поліцейської діяльності*

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Євроінтеграційні вектори розвитку сучасної України передбачають поступову адаптацію законодавства України до права ЄС. Крім цього, забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану багато в чому залежить від новелізації правоохоронної доктрини держави. Ці фактори обумовлюють необхідність переосмислення концептуальних підходів до подальшого функціонування правоохоронної сфери та формування стратегічних завдань на основі наявного позитивного світового досвіду.

Планом заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2024 року № 792-р. (п. 1.7.1) передбачено запровадження в Україні кримінальної розвідки (Criminal Intelligence), що ґрунтуючись на аналітиці, спрямована на своєчасне запобігання, виявлення та нейтралізацію реальних і потенційних загроз національним інтересам України, забезпечення поступової адаптації законодавства України до права ЄС, поетапної трансформації оперативно-розшукової діяльності у кримінальну розвідку, установлення чітких критеріїв її відмежування від кримінальної процесуальної, розвідувальної та контррозвідувальної діяльності [7]. Слід наголосити, що перспективи запровадження в Україні кримінальної розвідки на нормативному рівні закріплені в положеннях Стратегії боротьби з організованою злочинністю, ухвалені

розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року №11265-р, та у Плані заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 року № 850-р [6].

Фахівці Дослідницької служби Верховної Ради України у «Парламентському дослідженні щодо законодавчого забезпечення функціонування кримінальної розвідки», наголошуючи на необхідності розробки та прийняття Закону України «Про кримінальну розвідку», слушно стверджують, що це надасть змогу покращити криміногенну ситуацію в державі, ефективніше забезпечувати розподіл сил, засобів та ресурсів, і, як наслідок, – покращити показники й результати у сфері боротьби з організованою злочинністю на шляху інтеграції України в європейський безпековий простір [6]. Цей законопроект має включати організаційне-правове забезпечення системи гласних і негласних пошукових, розшукових заходів і засобів, що ґрунтуються на аналітиці (кримінальний аналіз, правоохоронна діяльність, керована аналітичною розвідкою (ІЛР-модель), спрямованих на своєчасне запобігання, виявлення та нейтралізацію реальних і потенційних загроз національним інтересам України [2, с. 3; 6]. Водночас, розроблення та прийняття вказаного Закону, який по суті стане важливим елементом сучасної правоохоронної доктрини та підґрунтям для формування нової наукової парадигми (кримінальної розвідки), потребує внесення змін та доповнень до низки інших правових актів – Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України, Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», до профільних Законів України, які регулюють правовий статус та повноваження державних органів – суб'єктів кримінальної розвідки, а також до відомчих (міжвідомчих) нормативних актів суб'єктів кримінальної розвідки [1, с. 139]. На наше переконання, особливої уваги потребують питання конституційного забезпечення становлення кримінальної розвідки в Україні. Зрозуміло, що, відповідно до ст. 157 Конституції України, положення Основного закону не можуть бути змінені в умовах воєнного або надзвичайного стану [4]. Разом із тим, визначення окремих проблемних аспектів є, на нашу думку, доречним з урахуванням подальших перспектив формування оновленої правової бази.

Відповідно до діючої ієрархії нормативних актів України, фундаментальні основи для регламентації будь-яких правових питань закладені у Конституції України. «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй» [4]. Вказівка на Конституцію України, як на складову правової основи закріплено у ст. 3 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [5, с. 33].

В теоретичних джерелах зазначається, що Конституція України є юридичною базою для оперативно-розшукового законодавства, визначає майже всі принципи оперативно-розшукової діяльності, гарантує верховенство права в державі та можливість звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини й громадянина. Положення Конституції розвивають, деталізують інші закони, прийняті Верховною Радою України, сприяють ефективному правозастосуванню. Розвиваючи ідеї Основного Закону, галузеве законодавство містить низку положень, які безпосередньо або опосередковано регулюють відносини у сфері оперативно-розшукової діяльності та складають наступний рівень нормативно-правової регламентації [5, с. 34].

Законодавча техніка як система правил, прийомів і методів підготовки, розробки та оформлення якісних, зрозумілих та ефективних законодавчих актів, серед обов'язкових елементів включає вимоги щодо **мови та термінології, а саме** вимоги до повного, чіткого, однозначного формулювання норм, використання юридичних термінів та стилістичного оформлення тексту закону [3]. Аналіз тексту норм Конституції України свідчить про те, що в них не міститься положень, які вказують на можливість (право/обов'язок) здійснення уповноваженими державними органами оперативно-розшукової діяльності. В нормах Конституції України зустрічаються терміни: «правова держава» (ст. ст. 1), «верховенство права» (ст.ст. 8, 129), «правоохоронні органи» (ст. 17), «правовий порядок» (ст. 19), «запобігання та/чи припинення злочинів» (ст. 29), «запобіжний захід» (ст. 29), «розслідування кримінальної справи» (ст. 31), «конфіденційна інформація» (ст. 32), «захист прав і свобод судом» (ст. 55), «правопорушення» (ст.ст. 58, 61, 92), «правнича допомога» (ст. 59), «злочин» (ст.ст. 62, 92), «докази» (ст. 62), «підозрюваний, обвинувачений, підсудний, засуджений» (ст. 63), «юридична відповідальність» (ст.ст. 68, 80), «судимість» (ст. 76), «вирок суду» (ст. 81, 126), «судоустрій, судочинство, статус суддів; засади судової експертизи; організація і діяльність прокуратури, нотаріату, органів досудового розслідування, органів і установ виконання покарань; порядок виконання судових рішень; засади організації та діяльності адвокатури» (п. 14 ст. 92), «забезпечення громадського порядку» (п. 17 ст. 92), «законність і правопорядок» (ст. 119), «основні засади судочинства» (ст. 129), «органи правопорядку» (ст. 131-1) [4].

В частині визначення повноважень Кабінету Міністрів України в Конституції зазначено, що, серед іншого, вищий орган виконавчої влади *«здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю»* (п. 7 ст. 116) [4]. У свою чергу, для з'ясування змісту поняття «заходи

боротьби зі злочинністю», яке використовується у вказаній нормі, віднесення до них оперативно-розшукових заходів, необхідно звертатися до галузевих Законів України, відомчих нормативних актів та теоретичних джерел.

Крім цього, в п. 2 ст. 131-1 Конституції України закріплено, що в Україні діє прокуратура, яка здійснює, зокрема, «організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку» [4]. Якщо у даному випадку визначення «негласні та інші слідчі дії» можна трактувати як слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії, що передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, то визначення «розшукові дії органів правопорядку», на нашу думку, не відображають зміст оперативно-розшукової діяльності.

Перспективи становлення в Україні кримінальної розвідки, як сучасної форми реалізації правоохоронної функції держави, обумовлюють, крім імплементації зарубіжних моделей практики застосування розвідувальної діяльності у протидії злочинності, і необхідність створення якісної вітчизняної правової бази. Врахування вищевказаних проблемних аспектів, на наше переконання, є обов'язковим адже конституційне забезпечення становлення кримінальної розвідки, відображення її сутнісних ознак у нормах Основного Закону є підґрунтям до формування нової, дієвої правоохоронної доктрини держави.

Література:

1. Албул С. В. Епістемологічні концепти кримінальної розвідки. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 6. Частина 3. С. 139–143. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.21>
2. Албул С. В. Кримінальна розвідка у діяльності Національної поліції України: наукова концепція. Одеса: Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 32 с. URL: <https://surl.li/xxrgzh> (дата звернення 15.01.2026).
3. Дзейко Ж. О. Законодавча техніка. *Центр законопроектних студій* [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/cfwkst> (дата звернення 15.01.2026).
4. Конституція України : закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/wzmgft> (дата звернення 15.01.2026).
5. Оперативно-розшукова діяльність: навчальний посібник / С. В. Албул, С. О. Єгоров, Є. В. Поляков, Т. Г. Щурат; за заг. ред. проф.

С. В. Албула. – Одеса : ОДУВС, 2023. – 256 с. URL: <https://surl.li/wasmog> (дата звернення 15.01.2026).

6. Парламентське дослідження щодо законодавчого забезпечення функціонування кримінальної розвідки. *Дослідницька служба Верховної Ради України* (дата публікації 04 квітня 2025 р.). [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/arxski> (дата звернення 15.01.2026).

7. План заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки: затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2024 року № 792-р (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 07.03.2025 р. № 272) [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.lu/oqsulw> (дата звернення 15.01.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-589-4-3>

СТАНДАРТ «РОЗУМНОЇ ЛЮДИНИ» ЯК ІНСТРУМЕНТ ТЛУМАЧЕННЯ ОЦІНОЧНИХ ПОНЯТЬ

Бараннік Роман В'ячеславович

кандидат юридичних наук, доцент,

*виконуючий обов'язки завідувача та доцент кафедри
кримінального права та правоохоронної діяльності*

*Запорізький національний університет
м. Запоріжжя, Україна*

У континентальній правовій системі, яка характерна для більшості європейських країн, оціночні поняття деталізуються через законодавчі норми, але їхня реалізація залежить від рішення суду, коли суддям надається певна свобода розсуду. У свою чергу, у державах загального права, таких як Велика Британія чи США, значна частина оціночних понять розкривається через судові прецеденти. При цьому враховуються не лише правові аргументи, а й соціальні, політичні та моральні фактори, які відображають панівні уявлення суспільства на конкретному етапі розвитку.

Яскравим прикладом є еволюція поняття «жорстоке поводження з тваринами». Ще на початку ХХ століття ті дії, які сьогодні кваліфікуються як кримінально карані, розглядалися як звичайна практика. Лише із поступовим зростанням чутливості суспільства до проблеми прав тварин суди почали тлумачити це поняття суворіше. Важливим кроком стало визнання не лише фізичних страждань, а й